

Юридические науки

УДК 347.9

Морозова Альона Олександрівна

Студентка міжнародно-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Морозова Алёна Александровна

студентка международно-правового факультета

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Morozova Alyona

Student of the International Law Faculty of

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Яроцький Віталій Леонідович

доктор юридичних наук, професор

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Научный руководитель:

Яроцкий Виталий Леонидович

доктор юридических наук, профессор

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Scientific director:

Yarotsky Vitaliy

Doctor of Law, Professor

Yaroslav Mudryi National Law University

ЕКЗОТИЧНІ ІМЕНА ДІТЕЙ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

УКРАЇНИ

ЭКЗОТИЧЕСКИЕ ИМЕНА ДЕТЕЙ ПО ГРАЖДАНСКОМУ

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

EXOTIC NAMES OF CHILDREN UNDER CIVILIAN LEGISLATION

OF UKRAINE

Анотація. В даній науковій статті дослідженні питання, які пов'язані із обмеженням права батьків надавати дитині ім'я на власний розсуд.

Ключові слова: екзотичне ім'я, право, обмеження, національні традиції.

Аннотация. В данной научной статье исследованию вопросы, связанные с ограничением права родителей предоставлять ребенку имя по своему усмотрению.

Ключевые слова: экзотическое имя, право, ограничение, национальные традиции.

Summary. In this research paper, questions related to the restriction of the right of parents to give a child a name at their discretion.

Key words: exotic name, law, restriction, national traditions.

Питання пов'язані із наданням дитині екзотичних імен є дуже актуальною темою не тільки в Україні, але й в багатьох інших країнах світу. Це пов'язано перш за все із тим, що в останні роки батьки присвоюють новонародженій дитині казкові, пов'язані із назвами предметів, країн та інші ім'я, які не властиві нашим традиціям.

Ця тема є дуже проблемною, бо в одній країні таке ім'я має певний сенс та значення, а в іншій сприймається як екзотичне та незрозуміле ім'я. І тим самим, новий законопроект може обмежувати право батьків іншої національної традиції надавати дитині власне ім'я на свій розсуд. Тому дана тема має не тільки теоретичне, але й практичне значення.

З появою людства виникла необхідність індивідуалізації окремих осіб з метою набуття та захисту ними прав та виконання обов'язків. Це стало можливо за допомогою імені фізичної особи, що безпосередньо пов'язане з її персоніфікацією як особистості в суспільстві. Як відомо,

одним із перших особистих немайнових прав, яке знайшло своє відображення в світовій нормотворчості, є ім'я фізичної особи. Так, наприклад, згадки про право на ім'я містяться в давньошумерському законодавстві, приписах єгипетських законів та різних джерелах прав античних держав. Однак, не зважаючи на те, що право фізичної особи на ім'я відомо вже не одне тисячоліття та на сьогоднішній день достатньо широко відображено в цивільному законодавстві різних держав, особливості його правового регулювання досі остаточно не досліджено та не визначено. З розвитком права інтелектуальної власності ім'я фізичної особи все частіше розглядається у якості об'єкта права інтелектуальної власності. Причиною цього є можливість отримання комерційної вигоди від використання імені фізичної особи (псевдоніму) та, відповідно, необхідність отримання захисту прав на таке використання. Чинне законодавство України закріпило право на ім'я у ст.ст. 294–296 Цивільного кодексу України, вказавши, що фізична особа має право: на ім'я, а також його змінити, використовувати у всіх сферах своєї діяльності та дозволяти його використання.

Ім'я фізичної особи є найбільш давнішим способом індивідуалізації людини в суспільстві та одним із суб'єктивних прав дитини, оскільки саме в імені проявляється особистість дитини перед суспільством. Необхідно зазначити, що кожна фізична особа має право на ім'я. Згідно зі статтею 294 Цивільного кодексу України фізична особа має право на ім'я. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції [1].

У Декларації прав дитини 1959 року [2] проголошено, що дитині від народження має належати право на ім'я. Аналогічна норма міститься в частині 1 статті 7 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини [3] та статті 294 Цивільного кодексу України. На жаль вказана стаття не визначає кола повноважень, які складають зміст цього права.

Немає єдиної точки зору і серед науковців. Так на думку О.О. Красавчикова право на ім'я складається: а) права вимагати від суспільства, щоб володільця називали в усіх відносинах по імені; б) право змінювати ім'я [4].

Дещо іншу позицію має О.П. Сергеев, який вважає, що право на ім'я включає в себе можливість фізичної особи: а) вимагати від інших осіб звертатися до нього відповідно до цього імені; б) право змінювати ім'я в законному порядку; в) право на ім'я; г) користуватись ним [5].

Подібну точку зору має М.М. Малєїв, який вважає, що право на ім'я складається з права користуватися, розпоряджатися та володіти власним іменем.

В дещо більш розширеному варіанті трактується зміст вказаного права С.І. Чернооченко та Л.В. Красницькою, які вважають, що до вказаних повноважень слід відповідно додати право вимагати від інших осіб утримуватись від порушення права [6]. та можливість вимагати припинення незаконного використання прізвища ім'я по батькові [7].

Окремі автори вбачають у праві на ім'я лише негативний аспект, включаючи до нього: а) право фізичної особи вимагати від оточуючих не спотворювати її ім'я; б) вимагати не використовувати ім'я фізичної особи без її згоди; в) вимагати від усіх оточуючих використовувати ім'я фізичної особи як своє; г) вимагати, щоб ніхто не примушував до зміни імені.

На мою думку, так як право на ім'я є суб'єктивним правом людини, то воно складається з повноважень на: а) власні дії; б) чужі дії; в) вимагати захисту порушених прав [8].

Так, володіння власним іменем, як різновид повноваження, включає в себе передбачену законом можливість фізичної особи бути носієм відповідного прізвища ім'я по батькові. При цьому, повноваження на володіння іменем не потрібно ототожнювати з правом присвоєння імені фізичній особі. Дане право, як і право на ім'я за своєю природою є

особистим немайновим правом [9]. Відмінність між ними полягає в тому, що право на присвоєння імені є лише однією із передумов виникнення повноваження на володіння іменем, яке здійснюється шляхом надання імені людині вперше. Право на присвоєння імені здійснюється батьками (усиновителями) чи опікунами, а в передбачених законом випадках також і органами опіки та піклування або судом.

Так, відповідно до статті 144 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Невиконання цього обов'язку є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом. У разі смерті батьків або неможливості для них з інших причин зареєструвати народження дитини реєстрація провадиться за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває. Реєстрація народження дитини провадиться органом державної реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові. Реєстрація народження дитини засвідчується Свідоцтвом про народження, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України [10].

За загальними правилами ім'я дитини складається із прізвища (родового імені), ім'я (особистого імені) та по батькові (патріархального імені). Відповідно до статті 146 Сімейного кодексу України ім'я дитини визначається за згодою батьків. Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати і (або) батько [10].

Таким чином, право на ім'я розглядається у широкому й вузькому розумінні. Під іменем у широкому значенні розуміють ім'я, прізвище, по батькові, а в вузькому лише власне ім'я.

До того ж, відповідно до ч.1 статті 146 наведеної вище статті слід зазначити, що повноваження батьків щодо визначення ім'я дитини самотійно є досить гострим питанням. Бо ім'я присвоюються батьками довільно, виходячи із власних вподобань, які можуть ґрунтуватися на різних чинниках, наприклад асоціації з героями фільмів та серіалів, політичними діячами тощо. Батьки мають право при обранні ім'я дитині користуватися різноманітними словниками із низкою імен. Обравши й присвоївши немовляті ім'я – батьки реалізують надане їм право на вибір імені для дитини, після чого це право батьків перестає існувати, оскільки після присвоєння імені дитині виключне право на ім'я належить їй та має особистий характер.

На мою думку, новий законопроект буде обмежувати право батьків надавати своїй дитині ім'я на власний розсуд. З одного боку таке обмеження є доцільним, бо останнім часом нерідко зустрічаються випадки, коли ім'я дитини є специфічним, що може призвести наприклад до глузування над дитиною його однолітків. Тому попри таку свободу, доцільно було б в такій «іменній творчості» батьків визначити певні встановлені здоровим глуздом, обмеження. Тому, я думаю, що необхідно встановити перелік іменем, які є екзотичним. Бо дане поняття є досить оцінюючим, де які працівники органу державної реєстрації будуть вважати певне ім'я екзотичним, інші навпаки, а якщо батьки підуть до суду оскаржувати таке рішення, то це буде додаткове навантаження суддів, що також є недоліком наведеного законопроекту.

До того ж, слід враховувати, що багато осіб в нашій державі на сьогоднішній день відносяться до певної національної меншини та мають свої традиції щодо імен. Наприклад ім'я Гамлет вважається в Вірменії

дуже почесним, а в Україні відповідно до цього законопроекту екзотичним. На мою думку тим самим обмежуються права осіб іншої національності, що також є недоліком даного законопроекту.

Більш того, на мою думку доцільно було б зменшити вік з якого дитина має право змінити своє ім'я. Крім того, право на ім'я дитини передбачає надання їй також прізвища, яке, на відміну від імені, не можуть бути надані особі довільно, оскільки залежить від сімейно-суспільних факторів. Зокрема, стаття 145 Сімейного кодексу України передбачає, що: 1. Прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою. У зв'язку із чим воля батьків відіграє значно меншу роль, ніж це має місце у випадку з вибором і присвоєнням особистого імені дитині. Однак не можна стверджувати, що воля батьків є абсолютно байдужою для визначення подальшого прізвища дитини. На підтвердження цього факту, законодавцем введено низку винятків із загального правила. Так, відповідно до частини 2 та 3 наведеної вище статті: Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ. Спир між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом [10].

Водночас, використання такого способу створення прізвищ має певні обмеження. Так, відповідно до статті 35 Сімейного кодексу України наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами. Наречена, наречений мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої. Якщо вони обоє бажають мати подвійне прізвище, за їхньою згодою визначається з якого прізвища воно буде починатися. Складення більше двох прізвищ не допускається, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена і (або) наречений. Якщо на момент реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є

подвійним, вона, він має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище другого.

Що стосується законопроекту № 9094 на мою думку є доцільним, так як враховується думка і бажання обох батьків і не потрібно звертатися до суду у разі непорозуміння між батьками чиє саме прізвище надати дитині. Тим більш прізвище із двох слів на сьогоднішній день зустрічається у практиці.

Таким чином, виходячи із вищенаведеного необхідно зазначити, що законопроект № 9092 на мою думку повинен бути дороблений, необхідно визначити поняття «екзотичне ім'я» та навести низку імен, які підпадають під це поняття. Що стосується законопроекту № 9094, то на мою думку він не тягне за собою негативні наслідки, навпаки враховуються бажання обох батьків.

Література

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Декларация прав ребенка: Резолюция 1386 Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1959 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384/print1329937296452708
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. / Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. - №1 – с. 205.
4. Красавчикова Л.О. Понятие и система личных неимущественных прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации: автореф. дис. д.юр.н.: спец.12.00.03. «Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право» Л.О. Красавчикова. – Екатеринбург. – 1994. – 43 с.
5. Шульц О.А. Генезис сучасної доктрини прав дитини у зарубіжних країнах конституційно-правові аспекти / О. А Шульц // Порівняльно-

правові дослідження. – 2009. - №2. – с. 91-96 [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:

http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ppd/2009_2.pdf

6. Чернооченко С.І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні: дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. – Харків. – 2000. – с. 65.
7. Красицька Л.В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян. Донецьк, 2002.-с.141
8. Малейна М.Н. Право на имя / М.Н. Малейна // Государство и право. - 1998. - №5. – С. 99-103.
9. Красавчиков О. А. Охрана интересов личности и свод законов Советского государства: Межвузовский сборник научных трудов. - Вып. 53: Гражданско-правовая охрана интересов личности – Свердловск. - 1977. - с. 27.
- 10.Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>